

Леонтій ВОЙТОВИЧ:

**Коган В. М., Домбровский-Шалагин В. И. Князь Рюрик и его потомки.
Историко-генеалогический свод.**

Санкт-Петербург: Паритет, 2004. 686 с.

Книжка виглядає солідно, у твердій обкладинці, друкована великим шрифтом як подарункове видання; ілюстрована гербами, прийнятими в XVIII–XIX ст., та псевдопортретами також з пізніх видань, які не мають нічого спільного з прототипами (так “великий князь Рюрик” зображений в латах XVI ст., з лицем і вусами польського шляхтича цього ж періоду та шапочці з пером). Але це ще півбіді. Незважаючи на претензію на останнє слово в генеалогії Рюриковичів, подяку за цінні наукові консультації професорові, д. і. н. Ю. Г. Алексееву та приведений список літератури, більшість якої, судячи з тексту, автори в руках не тримали, праця дуже далека і від науки, і від її популяризації. В. М. Коган, який поряд з С. Б. Веселовським, В. А. Кучкіним та Р. Г. Скринніковим, зараховує себе до чільних російських істориків удільного періоду (с. 15), не потрудився навіть поправити елементарні помилки зі свого попереднього опусу¹.

Праця складається з двох частин: “Русские земли под властью Рюриковичей” і “Рюриковичи. Алфавитно-справочный перечень”. На початку першої частини знаходимо “Теребовльское княжество” (с. 27), звідки дізнаємося, що Теребовль (Теребовля) – це с. Зеленче Тернопільської області, але В. П. Нерознак, однак, ототожнює його “з містечком Трємбовля в колишньому Тернопільському окрузі Галиції” (!). Після 1141 р. місто залишалося волосним центром і ще на початку XIII ст. його віддавали “на кормління” молодшим галицьким князям. Після татарського нашествия занепало.

Далі – ще краще. На с. 169–171 читаємо авторські відкриття стосовно Галицько-Волинського князівства. Довідуємося, що на початку XII ст. Галицька земля відділилася від Київської Русі, а Волинська зробила це “несколько позднее”. Приблизно 1320 р. Гедимін приєднав до Литви Володимиро-Волинські землі і т. ін. З уділів Галицько-Волинської землі авторам відомі Белзький та Луцький. Луцьк – це сучасний районний (!) центр Волинської області, який у 1085 р. витримав облогу поляків, у 1320 р. його захопив Гедимін і приєднав до Литви, а 1796 р. – місто приєднали до Російської імперії.

На цьому можна було б закінчити, але цікаво подивитися щось про Рюриковичів. Шукаємо галицько-волинських володарів:

Лев Юрійович (XIV ст.), король галицький. Народився, напевно, в Галичі, син Юрія Львовича, короля галицького, від (напевно?) другого шлюбу з Євфимією, принцесою польською. Був у шлюбі з дочкою (не устан. по імені) Романа Глібовича, князя смоленського. Батько Володимира, короля галицького (с. 511).

Володимир Львович (?–1340), король галицький. Народився, напевно, в Галичі, єдиний син Льва Юрієвича, короля галицького, від шлюбу з дочкою (незваною з імені) Романа Глібовича, удільного князя брянського. Судячи з родоводів, нащадків не залишив (с. 318).

Чи багато треба зусиль, щоб у XXI ст. довідатися, що Лев Юрійович не був королем, не одружувався з дочкою Романа Глібовича (Гліб Романович, який помер піс-

¹ Коган В. М. История дома Рюриковичей. – Санкт-Петербург, 1993.

ля 1301 р., також не був ні смоленським, ні удільним брянським князем: він князував у Мстиславлі з 1281 – після 1301 р., а 1293 р. був новгородським князем²), не мав сина Володимира (в 1340 р. у Володимирі, який ні тоді, ні пізніше не приєднував Гедимін до Литви, отруїли галицько-волинського князя Болеслава-Юрія Тройденовича, зятя Гедиміна) і т. д.

Про все це знали ще в XIX ст. Підозрюю, що авторам важко було ознайомитися з україномовними працями М. Грушевського, І. Крип'якевича, Я. Ісаєвича, М. Котляра чи Л. Войтовича, не кажучи про польськомовні праці (хоча це не виправдання для історика, який претендує на чільне місце у плеяді російських дослідників удільного періоду), але ознайомитися з працями В. Т. Пашуто³, про існування яких, судячи з переліку літератури, поданого в книзі, автори знали, чи з російськомовними публікаціями тих же Я. Ісаєвича⁴, М. Котляра⁵ або із солідним дослідженням свого земляка О. Майорова⁶ вони були просто зобов'язані. Останнім часом вийшли також поважні праці московського генеалога Є. Пчолова⁷.

Подібно подано інформацію і про інші князівства та Рюриковичів. Не кращі й генеалогічні таблиці. Так, на с. 676 з таблиці “Дом королев галицких” можна довідатися, що Лев Данилович помер, як і його син Юрій, у 1308 р. На с. 672 довідуємося, що в Чернігові, де впродовж всієї княжої доби була практично тільки одна династія нащадків Святослава Ярославича, правили “прийшли” князі і т. ін. Не хочеться цитувати всі нісенітниці, за щось схоже студенти отримують на екзаменах негативні оцінки.

Зрозуміло, що подібними працями не можна користуватися не тільки спеціалістам, але й всім тим, хто цікавиться історією взагалі. Інтерес до генеалогії у Східній Європі сьогодні великий – даються взнаки роки “голоду” на подібну літературу. Не вистачає глибоких сучасних досліджень, і тоді прогалини заповнює відверта халтура. Шкода тільки, що на такі видання завжди знаходяться кошти – і не тільки в Росії, але й у нас.

Стаття надійшла до редакції 25.11.2005.

Прийнята до друку 2.12.2005.

² *Войтович Л.* Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.). Склад, суспільна і політична роль. – Львів, 2000. – С. 242.

³ *Пашуто В. Т.* Очерки истории Галицко-Волынской Руси. – Москва, 1965; *Его же.* Внешняя политика Древней Руси. – Москва, 1968.

⁴ *Исаевич Я. Д.* Галицко-Волынское княжество в конце XIII – начале XIV в. // Древнейшие государства на территории СССР. Материалы и исследования. 1987 г. – Москва, 1989. – С. 71–77.

⁵ *Котляр Н. Ф.* Формирование территории и возникновение городов Галицко-Волынской Руси IX–XIII вв. – Киев, 1985; *Его же.* Дипломатия Южной Руси. – Санкт-Петербург, 2003.

⁶ *Майоров А. В.* Галицко-Волынская Русь. Очерки социально-политических отношений в домонгольский период. Князь, бояре и городская община. – Санкт-Петербург, 2001.

⁷ *Пчелов Е. В.* Происхождение династии Рюриковичей // Труды Историко-Архивного Института. – Москва, 2000. – Т. 34. Сборник статей геральдического семинара ИАИ РГГУ. – Вып. 1. – С. 139–183; *Его же.* Генеалогия древнерусских князей IX – начала XI в. – Москва, 2001.